

Расім Бабанли

доктор юридичних наук,
керівник департаменту аналітичної
та правової роботи Верховного Суду
(Київ, Україна)

АКТУАЛЬНЕ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПISУ НОТАРІУСА: МІЖГАЛУЗЕВІ ЗВ'ЯЗКИ*

Сучасна правова наука відрізняється невпинно зростаючим обсягом інформації, яка, як “снігова куля”, збільшується із кожним рухом і “накручує” все більше та більше відомостей, втягує в процес її аналізу науковців; такий рух стає лавиноподібним. Тому спеціальні видання, які фіксують тенденції накопичення значного досвіду з певного проблемного питання, здаються дуже актуальними, якщо вони являють собою всебічне дослідження аналізованої проблеми, публічно пропонуються авторські гіпотези і навіть концепції їх вирішення.

Так, у рецензованому посібнику запропоновано сконцентрувати увагу на проблемах виконавчого напису нотаріуса, представлені позиції як українських, так і іноземних авторів, вироблені нові підходи до сприйняття цього нотаріального провадження з позиції нотаріальної діяльності, особливостей примусового виконання виконавчого напису та судової практики у разі оскарження виконавчих написів нотаріусів тощо. Завдяки цьому читачі будуть здатні зрозуміти, що виконавчий напис нотаріуса – це міжгалузевий і складний інститут, а не формальне “проставляння” нотаріусами спеціальних штампів – виконавчих написів.

Вважаємо, що саме такий міждержавний і міжгалузевий погляд на існуючі проблеми з виконавчими написами нотаріусів дасть змогу їх комплексно вирішувати, застерегти випадки повторення некомпетентних і навіть злочинних варіантів його вчинення, а також доведе безперспективність їх вчинення з метою зловживання правом.

Не стверджуватимемо, що з усіма пропозиціями і висновками рецензент погоджується, але рецензія – це не цензура, а будь-яка наукова книга – це не істина в останній інстанції. Але саме такі спеціалізовані ви-

* Рецензія на науково-практичний посібник (з практикумом) “Виконавчий напис нотаріуса у цивільному процесі: нотаріат, суд, виконавче провадження” за загальною редакцією докторки юридичних наук, професорки, заслуженої юристки України Світлани Фурси.

данья – це платформа для публічного обміну думками на певному етапі розвитку наукової думки.

Заслужують на увагу питання аналізу судової практики з розгляду справ про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, підстав для судового розгляду справ, аналіз проблем примусового виконання такого виконавчого документа, як виконавчий напис нотаріуса, пропозиції вчених щодо необхідності закріплення у Законі України “Про виконавче провадження” процедури примусового виконання виконавчих написів.

У посібнику порушене питання про вчинення виконавчого напису консулом і його примусове виконання та узгодження такого виконавчого провадження із компетенцією виконавців, а також необхідність відображення цього положення у Законі України “Про виконавче провадження”.

Особливо ціним у контексті проблематики цього науково-практичного посібника є аналіз Закону України “Про іпотеку”, покроковий аналіз переліку документів, за яким стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса, а також судових рішень, де зроблені певні висновки судів щодо незаконності деяких положень цього підзаконного акта.

Заслужує на увагу аналіз договору іпотеки без оформлення заставної, який наведений у додатках до посібника, зроблені слушні зауваження щодо його змісту. Вчені надали багато інших слушних науково- та практично обґрунтованих висновків, зокрема щодо необхідності повідомлення нотаріусом боржника про звернення до нього стягувача за вчиненням виконавчого напису на документі заборгованості, де він є зобов’язаною особою.

Такі висновки вчених і практиків стають орієнтиром для інших науковців, які досліджують цю ж проблематику, а також об’єктом конструктивно-критичного аналізу. На відміну від матеріалів широкопрофільних конференцій, де об’єднуються наукові гіпотези з різних сфер правничої науки, такі видання спонукають до предметної дискусії. Вона цілком може стати наслідком цього видання і відбуватися на інших платформах, наприклад, серед нотаріусів, суддів, виконавців, адвокатів та ін.

Значна кількість висновків і пропозицій як безпосередньо, так і опосередковано стосуються норм законодавства, але вносити зміни до норм законодавства на підставі лише однієї гіпотези вченого є нераціональним, оскільки кожна гіпотеза має пройти випробування, а хаотичні зміни і запозичення норм законодавства призводять лише до розбалансування змісту закону і втрати зв’язків з іншими нормативними актами. Зокрема, про необхідність розроблення нової редакції Закону України “Про нотаріат” говорили давно, було створено декілька законопроектів, але жоден із них не “витримав” публічного обговорення. Якщо ж спробу-

вати відтворити гіпотези вчених у новій редакції тільки глави 14 цього Закону, то вона буде нівелюватися через те, що потрібно сформулювати загальні і спеціальні правила вчинення нотаріальних дій, узгодити нововведення з нормами законів України “Про іпотеку”, “Про виконавче провадження”, Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України тощо.

Отже, перед законотворцями стоять великі завдання і репутаційна та інша відповідальність за остаточний результат, але таку роботу необхідно провести і вона лише ускладнюватиметься через накопичення величезної бази інформації. Тому у сучасних умовах за допомогою внесення “дрібних” змін вже не є можливим істотно удосконалити правову систему України.

Тому можна передбачити широкий спектр фахівців, яких може зацікавити цей науково-практичний посібник. Однак видання буде цікавим і для викладачів та студентів, оскільки у ньому є практикум, де запропоновані ситуаційні завдання, в основу яких покладено правові ситуації, які відбувалися на практиці, виділені питання для дискусії та широкого обговорення, а також всі наукові гіпотези можуть слугувати предметом для конструктивно-критичного аналізу й удосконалення норм законодавства та цікавої полеміки.

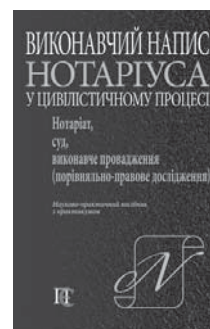
Сподіваємося, що автори науково-практичного посібника “Виконавчий напис нотаріуса у цивільному процесі: нотаріат, суд, виконавче провадження” не припинять роботи над подальшим удосконаленням матеріалу і в наступному виданні братиме участь ще більша кількість учених, а також практиків, зокрема, нотаріусів, суддів, виконавців, адвокатів та інших зацікавлених осіб.

Такі книги потрібні читачам, адже вони мають сприяти поліпшенню якості охорони і захисту прав фізичних та юридичних осіб, а також стимулювати поліпшення якості правової системи України.

Виконавчий напис нотаріуса у цивільному процесі: нотаріат, суд, виконавче провадження. Науково-практичний посібник (з практикумом) (Серія “Процесуальні науки”) / за заг. редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Фурси С. Я. Київ: Алерта, 2021. 284 с.

Дана науково-практична праця є комплексним дослідженням виконавчого напису нотаріуса у цивільному процесі (нотаріат, суд, виконавче провадження).

У роботі вченими України та зарубіжних країн надано порівняльно-правовий аналіз виконавчого напису нотаріуса у нотаріальному, цивільному, господарському, адміністративному та виконав-



ПРАВО УКРАЇНИ • 2021 • № 8 • 211-214

Расім Бабанли

чому процесі. Саме через призму цивілістичного процесу, можна комплексно, системно і послідовно розв'язати існуючі у державі проблеми, які виникають у зв'язку із охороною, захистом та відновленням прав суб'єктів цивільних відносин, відповідно, нотаріусом, судом та органами примусового виконання.

Проаналізована нотаріальна, судова та виконавча практика, зокрема, передумови і процедуру вчинення нотаріусом виконавчого напису на документах заборгованості, виникнення як матеріального, так і процесуального спору, який є підставою звернення боржників до суду з метою визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню і наслідків, які настають згідно рішення суду, специфіку та особливості примусового виконання виконавчих написів.

Вченими України, з урахуванням досвіду зарубіжних країн, зроблено пропозиції з удосконалення як матеріального, так і процесуального законодавства, що регламентує процедуру вчинення нотаріусами виконавчих написів, розгляду судами спорів, що виникають з їх примусового виконання.

У книзі є Практикум, який вміщує питання для обговорення, тестові та ситуаційні завдання, метою вирішення яких є поглиблене вивчення правової природи виконавчого напису нотаріуса та його виконання. Тому вона розрахована на студентів, аспірантів, докторантів, викладачів та може бути використана в навчальному процесі при викладанні навчальних дисциплін "Нотаріальний процес", "Цивільний процес", "Виконавчий процес", "Вчинення виконавчого напису нотаріусом (консулом)". Вона стане у нагоді також і практичним фахівцям, зокрема, нотаріусам, суддям, виконавцям та адвокатам.
